

NHU CẦU HỖ TRỢ PHÁP LÝ CHO DOANH NGHIỆP TRONG THỜI KỲ CÔNG NGHIỆP 4.0

✍ TS. Nguyễn Thanh Cường
Trường Đại học Hoa Sen (TPHCM)

● **TÓM TẮT:** Trong bối cảnh hội nhập kinh tế quốc tế ngày càng sâu rộng, doanh nghiệp Việt Nam không chỉ đối mặt với cơ hội mà còn gặp phải nhiều thách thức về mặt pháp lý. Hệ thống pháp luật liên tục thay đổi, đòi hỏi doanh nghiệp phải có sự hiểu biết và cập nhật thường xuyên để hoạt động đúng pháp luật, tránh rủi ro và nâng cao năng lực cạnh tranh. Vì vậy, công tác hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp là một nhu cầu thiết yếu và cấp bách, đặc biệt đối với doanh nghiệp nhỏ và vừa... Trong thời gian qua, bên cạnh những kết quả đạt được, công tác hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp cũng còn một số tồn tại, hạn chế rất cần được khắc phục nhằm nâng cao năng lực cạnh tranh, bảo đảm quyền và lợi ích hợp pháp cho cộng đồng doanh nghiệp, đặc biệt là doanh nghiệp nhỏ và vừa. Bài viết này đề cập khá toàn diện những vấn đề cần thiết đó.

● **Từ khóa:** Nhu cầu hỗ trợ pháp lý, công nghiệp 4.0, nâng cao năng lực cạnh tranh, doanh nghiệp vừa và nhỏ.

● **ABSTRACT:** In the context of increasingly deep international economic integration, Vietnamese enterprises are facing not only opportunities but also numerous legal challenges. The continuously changing legal system requires businesses to have a solid understanding and stay regularly updated in order to operate in compliance with the law, avoid risks, and enhance competitiveness. Therefore, legal support for enterprises has become an essential and urgent need, especially for small and medium-sized enterprises (SMEs). In recent years, alongside notable achievements, the work of providing legal support for businesses still faces several limitations that need to be addressed in order to strengthen competitiveness and ensure the lawful rights and interests of the business community, particularly SMEs. This article provides a comprehensive discussion of these important issues.

● **Keywords:** Legal support needs, Industry 4.0, competitiveness enhancement, small and medium-sized enterprises (SMEs).

Ngày nhận bài: 15/10/2025 Ngày bình duyệt: 24/10/2025 Ngày duyệt đăng: 28/10/2025.

TỔNG QUAN VỀ HỖ TRỢ PHÁP LÝ CHO DOANH NGHIỆP

Hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp là các hoạt động của Nhà nước, tổ chức nhằm tư vấn, định hướng, cung cấp thông tin pháp luật và giải quyết các vướng mắc pháp lý, giúp doanh nghiệp hoạt động tuân thủ pháp luật và phát triển bền vững. Mục đích chính là nâng cao nhận thức, ý thức tuân thủ pháp luật và năng lực cạnh tranh cho doanh nghiệp.

Trong bối cảnh hội nhập kinh tế quốc tế ngày càng sâu rộng, doanh nghiệp Việt Nam không chỉ đối mặt với cơ hội mà còn gặp phải nhiều thách thức về mặt pháp lý. Hệ thống pháp luật liên tục thay đổi, đòi hỏi doanh nghiệp phải có sự hiểu biết và cập nhật thường xuyên để hoạt động đúng pháp luật, tránh rủi ro và nâng cao năng lực cạnh tranh. Vì vậy, công tác hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp là một nhu cầu thiết yếu và cấp bách, đặc biệt đối với doanh nghiệp nhỏ và vừa...

Nhu cầu hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp rất đa dạng, bao gồm nhiều lĩnh vực khác nhau và phụ thuộc vào quy mô, ngành nghề cũng như giai đoạn phát triển. Các hoạt động hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp bao gồm: (1) Cung cấp thông tin pháp luật; bao gồm thông tin pháp luật trong nước, nước ngoài, quốc tế, cảnh báo rủi ro pháp lý và các chính sách có liên quan. (2) Cung cấp các buổi tư vấn để giải quyết những vướng mắc pháp lý mà doanh nghiệp gặp phải trong quá trình hoạt động. (3) Tổ chức các lớp bồi dưỡng kiến thức pháp luật cho doanh nghiệp, người làm công tác pháp lý và mạng lưới tư vấn viên. (4) Duy trì, cập nhật cơ sở dữ liệu về pháp luật để doanh nghiệp dễ dàng tra cứu... Hỗ trợ pháp lý được thực hiện theo nguyên tắc công bằng, hiệu quả, tập trung, chủ động.

Mặt khác, cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ tư - hay còn gọi là Cách mạng Công

ng nghiệp 4.0 - đánh dấu sự hội tụ của các công nghệ số, sinh học và vật lý, đặc biệt là trí tuệ nhân tạo (AI), Internet vạn vật (IoT), dữ liệu lớn (Big Data), chuỗi khối (Blockchain), và điện toán đám mây (Cloud Computing). Những công nghệ này đang thay đổi sâu sắc cách thức hoạt động của doanh nghiệp, mở ra cơ hội phát triển vượt bậc nhưng đồng thời cũng đặt ra nhiều thách thức về mặt pháp lý.

NHỮNG NHU CẦU PHÁP LÝ CỤ THỂ CỦA DOANH NGHIỆP

- *Pháp lý về dữ liệu và an ninh mạng:* Dữ liệu trở thành “tài sản mới” trong kỷ nguyên số. Việc thu thập, lưu trữ, phân tích và chia sẻ dữ liệu phải tuân thủ các quy định nghiêm ngặt về: Bảo vệ dữ liệu cá nhân (theo xu hướng như GDPR của EU); Bảo mật thông tin khách hàng, đối tác; Trách nhiệm trong trường hợp rò rỉ hoặc bị tấn công mạng. Các doanh nghiệp cần xây dựng hệ thống bảo mật vững chắc và có chính sách xử lý dữ liệu rõ ràng, minh bạch.

- *Giao kết hợp đồng và chứng cứ điện tử:* Hợp đồng điện tử, chữ ký số, hóa đơn điện tử ngày càng phổ biến. Tuy nhiên, vấn đề đặt ra là tính pháp lý của các hình thức giao dịch này và khả năng chứng minh trong tranh chấp. Doanh nghiệp cần được tư vấn về: Quy trình giao kết hợp đồng số an toàn; Giá trị pháp lý của chữ ký điện tử; Lưu trữ và bảo quản dữ liệu giao dịch để làm chứng cứ.

- *Sở hữu trí tuệ và bản quyền số:* Trong môi trường số, việc sao chép, chia sẻ, sử dụng các sản phẩm trí tuệ trở nên dễ dàng và khó kiểm soát. Doanh nghiệp hoạt động trong lĩnh vực sáng tạo, phần mềm, nội dung số... cần được bảo vệ bằng: Đăng ký bản quyền số; Hợp đồng chuyển nhượng, cấp phép công nghệ; Cơ chế xử lý vi phạm bản quyền trên không gian mạng.

- *Trách nhiệm pháp lý trong ứng dụng AI và tự động hóa:* Khi máy móc thay thế

con người ra quyết định (ví dụ: AI phê duyệt khoản vay, chatbot tư vấn pháp lý...), câu hỏi đặt ra là ai chịu trách nhiệm nếu xảy ra hậu quả pháp lý? Doanh nghiệp cần nắm rõ: Các giới hạn pháp luật trong ứng dụng công nghệ; Cơ chế kiểm soát, giám sát các thuật toán; Quy định về minh bạch và đạo đức AI.

- *Pháp luật về lao động trong môi trường làm việc số*: Làm việc từ xa, nhân sự toàn cầu hóa, sử dụng freelancer... tạo ra nhiều mô hình lao động mới. Pháp luật cần điều chỉnh về: Quy định về thời gian làm việc, giám sát lao động từ xa; Hợp đồng lao động điện tử; Trách nhiệm của doanh nghiệp trong đảm bảo quyền lợi người lao động số.

Nhìn chung, nhu cầu về hỗ trợ pháp lý của doanh nghiệp nhìn chung là khá đa dạng, có thể tập trung thành các nhóm chính như: Nhu cầu trợ giúp bảo vệ trực tiếp trong những vụ tranh chấp về pháp lý; Nhu cầu hỗ trợ tìm chuyên gia pháp lý giỏi có uy tín, kinh nghiệm; Nhu cầu làm cầu nối trợ giúp hòa giải các tranh chấp giữa các doanh nghiệp trong quá trình kinh doanh; Nhu cầu hỗ trợ doanh nghiệp trong việc kiến nghị các cơ quan nhà nước hoàn thiện chính sách pháp luật; Nhu cầu đào tạo bồi dưỡng kiến thức pháp luật cho doanh nghiệp.

Về tính cấp thiết của khuôn khổ pháp lý hiện nay, có thể thấy: Sự phát triển nhanh chóng của công nghệ đã vượt xa khả năng theo kịp của nhiều hệ thống pháp luật hiện hành. Các doanh nghiệp hiện nay không chỉ cần tuân thủ pháp luật trong lĩnh vực truyền thống (thuế, lao động, thương mại...), mà còn phải đối mặt với hàng loạt quy định mới liên quan đến: Bảo mật dữ liệu cá nhân; Giao dịch điện tử và hợp đồng số; Sở hữu trí tuệ trong môi trường số; Trách nhiệm pháp lý trong AI và tự động hóa; Quản lý lao động từ xa và không gian làm việc số. Do đó, nhu cầu xây dựng và cập nhật khuôn khổ pháp lý phù hợp là rất cấp thiết để đảm bảo an toàn pháp lý cho doanh nghiệp, tạo

môi trường cạnh tranh lành mạnh và thúc đẩy đổi mới sáng tạo.

Từ thực tiễn nêu trên, có thể *Định hướng xây dựng môi trường pháp lý phù hợp* trong giai đoạn hiện nay, trên cơ sở có sự phối hợp giữa Nhà nước, doanh nghiệp và giới chuyên gia pháp lý, nhằm: Rà soát, cập nhật hệ thống pháp luật hiện hành; Ban hành các quy định chuyên biệt về công nghệ mới; Khuyến khích doanh nghiệp xây dựng bộ quy tắc đạo đức công nghệ; Phát triển dịch vụ pháp lý số và đào tạo nhân lực pháp luật công nghệ.

THỰC TRẠNG CÔNG TÁC HỖ TRỢ PHÁP LÝ CHO DOANH NGHIỆP HIỆN NAY

Hỗ trợ pháp lý được quy định tại Luật Hỗ trợ doanh nghiệp nhỏ và vừa năm 2017 nhằm hỗ trợ cộng đồng doanh nghiệp nâng cao hiểu biết, kiến thức, ý thức chấp hành pháp luật, từ đó góp phần phòng ngừa, hạn chế rủi ro pháp lý, tranh chấp pháp lý khi tham gia các hoạt động sản xuất, kinh doanh, đầu tư. Đồng thời, đến ngày 24/6/2019, Chính phủ cũng ban hành Nghị định số 55/2019/NĐ-CP về hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp nhỏ và vừa. Đây được cho là chính sách hỗ trợ vô cùng ý nghĩa, quan trọng cho các doanh nghiệp...

Về những kết quả đạt được, qua 5 năm thực hiện Nghị định số 55/2019/NĐ-CP cho thấy, trong phạm vi lĩnh vực quản lý, các bộ, cơ quan Trung ương và chính quyền địa phương cấp tỉnh đã ban hành các kế hoạch, văn bản chỉ đạo, hướng dẫn nhằm triển khai công tác hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp. Trong đó, các bộ, cơ quan Trung ương, địa phương đã xây dựng chuyên mục, mục riêng về hỗ trợ pháp lý doanh nghiệp hoặc lồng ghép nội dung về hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp trên chuyên mục liên quan thuộc Cổng/Trang tin điện tử của bộ, cơ quan, địa phương, tạo điều kiện tiếp cận kịp thời hơn với các thông tin, văn bản, chính sách liên quan đến hoạt động của doanh

ngành; đồng thời, cung cấp thông tin pháp lý, kiến thức pháp luật cho doanh nghiệp nhỏ và vừa thông qua các chuyên mục, chương trình trên các phương tiện thông tin đại chúng.

Một số địa phương đã tích cực, chủ động xây dựng và triển khai đề án, đề tài, chương trình, kế hoạch hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp; ban hành Nghị quyết quy định định mức chi của địa phương cho công tác hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp, quy chế phối hợp hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp; xây dựng được mô hình “Câu lạc bộ pháp chế doanh nghiệp” hoặc “Tổ tư vấn pháp lý miễn phí” khá hiệu quả. Nhiều doanh nghiệp đã được tiếp cận với thông tin pháp luật thông qua các buổi tập huấn, hội thảo, ấn phẩm pháp luật, website hỗ trợ pháp lý...

Tuy nhiên, *bên cạnh nhiều kết quả đã đạt được, công tác hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp nhỏ và vừa vẫn còn một số bất cập, hạn chế* như đa số bộ, ngành chưa công bố mạng lưới tư vấn viên pháp luật; chi phí hỗ trợ còn thấp, thủ tục rườm rà; đa số doanh nghiệp nhỏ và vừa không có bộ phận pháp chế để tham mưu thực hiện các quy định pháp luật có liên quan; đội ngũ những người làm công tác hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp còn mỏng, yếu, chưa đồng đều về nhận thức pháp luật, kỹ năng, phương pháp thực hiện. Thiếu sự kết nối và đồng bộ giữa các cơ quan nhà nước trong triển khai chương trình hỗ trợ pháp lý; Đội ngũ tư vấn pháp luật chưa đáp ứng đủ về số lượng và chất lượng, đặc biệt ở cấp địa phương; Việc xây dựng, quản lý và sử dụng đội ngũ tư vấn viên của các bộ, cơ quan ngang bộ chưa bảo đảm tính hiệu quả, thực chất. Đa số doanh nghiệp nhỏ và vừa không có bộ phận pháp chế để tham mưu thực hiện các quy định pháp luật có liên quan, nguồn lực chủ yếu tập trung cho việc sản xuất, kinh doanh, chưa có nguồn lực để bố trí cho công tác pháp chế; đội ngũ nhân viên

của doanh nghiệp còn hạn chế trong việc tìm hiểu nghiên cứu và áp dụng pháp luật chủ yếu là thực hiện kiêm nhiệm nên chưa thường xuyên bồi dưỡng về nghiệp vụ còn lúng túng trong thực hiện các quy định của pháp luật khi tiếp cận với cơ quan cơ quan quản lý nhà nước; thiếu các kênh tiếp cận thông tin pháp luật đơn giản, dễ hiểu, dễ áp dụng cho doanh nghiệp.

Mặt khác, việc lồng ghép các nhiệm vụ hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp nhỏ và vừa trong phạm vi bộ, cơ quan ngang bộ vào Đề án hỗ trợ doanh nghiệp nhỏ và vừa của bộ, cơ quan ngang bộ còn tương đối mờ nhạt do chưa được bố trí nguồn lực phù hợp. Chính vì vậy, việc tổ chức thực hiện các hoạt động hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp nhỏ và vừa để cung cấp thông tin, bồi dưỡng kiến thức pháp luật, tư vấn pháp luật cho doanh nghiệp nhỏ và vừa trong phạm vi ngành, lĩnh vực của bộ, cơ quan ngang bộ còn hạn chế.

Trong bối cảnh công nghiệp 4.0, nhu cầu pháp lý của doanh nghiệp không chỉ là “hàng rào bảo vệ” mà còn là yếu tố chiến lược giúp định hình mô hình kinh doanh, tạo lợi thế cạnh tranh và phát triển bền vững. Việc nhận diện và chủ động thích ứng với các thách thức pháp lý là yêu cầu tất yếu để doanh nghiệp không bị tụt lại phía sau trong kỷ nguyên số.

GIẢI PHÁP THỨC ĐẨY CÔNG TÁC HỖ TRỢ PHÁP LÝ CHO DOANH NGHIỆP THỜI KỲ 4.0

Trong bối cảnh cách mạng công nghiệp lần thứ tư (4.0) đang diễn ra mạnh mẽ, các doanh nghiệp Việt Nam đang đứng trước nhiều cơ hội nhưng cũng đầy thách thức. Một trong những thách thức lớn nhất là sự thay đổi nhanh chóng về công nghệ, mô hình kinh doanh và môi trường pháp lý. Do đó, nhu cầu được hỗ trợ pháp lý để thích ứng và phát triển bền vững trong thời đại 4.0 là vô cùng cấp thiết.

Hiện nay, tại Việt Nam đã có các chương trình hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp như: Chương trình hỗ trợ pháp lý liên ngành, các trung tâm tư vấn pháp luật, các trang thông tin pháp luật online... Tuy nhiên, các hình thức hỗ trợ còn phân tán, thiếu tính cập nhật, ứng dụng công nghệ còn hạn chế; Doanh nghiệp thiếu thông tin, chưa có thói quen tiếp cận dịch vụ pháp lý bài bản, chuyên nghiệp.

Từ thực tế đó, cần thực hiện một số giải pháp sau:

1. Cập nhật tục nghiên cứu, rà soát kỹ lưỡng, nhận diện những hạn chế, bất cập của Nghị định 55/2019/NĐ-CP và các văn bản quy phạm pháp luật có liên quan, đặc biệt là những hạn chế, bất cập đã được chỉ ra để kịp thời đề xuất sửa đổi, bổ sung phù hợp nhằm nâng cao hiệu lực, hiệu quả của công tác này trong thời gian tới. Cập nhật luật về thương mại điện tử, bảo vệ dữ liệu cá nhân, sở hữu trí tuệ, tiền kỹ thuật số... Đẩy mạnh xây dựng cơ chế pháp lý thử nghiệm (sandbox) để tạo điều kiện cho mô hình kinh doanh mới.

2. Đẩy mạnh tuyên truyền, phổ biến pháp luật: Trong bối cảnh môi trường kinh doanh ngày càng biến động và hệ thống pháp luật thường xuyên được sửa đổi, việc tăng cường công tác tuyên truyền, phổ biến pháp luật cho doanh nghiệp là hết sức cần thiết. Các cơ quan quản lý nhà nước, hiệp hội doanh nghiệp và tổ chức pháp lý cần chủ động tổ chức các buổi đối thoại pháp lý, tư vấn lưu động, hội thảo chuyên đề theo từng lĩnh vực, nhóm ngành hoặc theo nhu cầu cụ thể của doanh nghiệp, nhằm giúp doanh nghiệp hiểu rõ, nắm vững và áp dụng đúng quy định pháp luật trong hoạt động sản xuất - kinh doanh. Bên cạnh đó, cần ứng dụng mạnh mẽ công nghệ thông tin, tận dụng mạng xã hội, nền tảng số, cổng thông tin điện tử, bản tin pháp luật điện tử để truyền tải nội dung pháp lý một cách nhanh chóng, sinh động và dễ tiếp cận. Việc kết hợp giữa

tuyên truyền trực tiếp và trực tuyến sẽ góp phần nâng cao nhận thức pháp luật, giảm thiểu vi phạm hành chính, đồng thời tăng cường năng lực tuân thủ pháp luật và năng lực cạnh tranh cho cộng đồng doanh nghiệp, đặc biệt là các doanh nghiệp nhỏ và vừa.

3. Nâng cao năng lực đội ngũ tư vấn pháp lý: Bồi dưỡng, đào tạo chuyên sâu cho đội ngũ tư vấn pháp luật tại các cơ quan, tổ chức hỗ trợ doanh nghiệp. Tăng cường hợp tác với các tổ chức hành nghề luật sư, tư vấn pháp luật để phát triển mạng lưới hỗ trợ doanh nghiệp trên phạm vi cả nước. Khuyến khích các trường đại học cập nhật chương trình giảng dạy về pháp luật số, pháp lý công nghệ.

4. Khuyến khích doanh nghiệp chủ động tiếp cận pháp luật: Xây dựng văn hóa pháp lý trong doanh nghiệp, khuyến khích thành lập bộ phận pháp chế nội bộ. Hỗ trợ doanh nghiệp sử dụng các dịch vụ pháp lý chất lượng với chi phí hợp lý.

5. Cần nghiên cứu tăng mức chi phí hỗ trợ tư vấn pháp luật bảo đảm tương thích, thống nhất trong thực hiện các chính sách hỗ trợ doanh nghiệp nhỏ và vừa; đơn giản hoá thủ tục, hồ sơ, quy trình hỗ trợ, thanh toán chi phí tư vấn, đồng thời, phân cấp cho UBND cấp tỉnh bố trí kinh phí, giải quyết thủ tục có liên quan cho doanh nghiệp nhỏ và vừa để tạo thuận tiện cho doanh nghiệp hoạt động trên các địa bàn cụ thể.

6. Việc hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp nhỏ và vừa không chỉ dừng lại ở việc giải quyết vấn đề khi có rủi ro, mà là một quá trình đồng hành, phòng ngừa và là “bệ đỡ” pháp lý cho doanh nghiệp, giúp họ tự tin hơn trong hành trình phát triển... Phát triển nền tảng pháp lý trực tuyến (legal tech) giúp doanh nghiệp tra cứu luật, mẫu hợp đồng, hỏi đáp nhanh chóng. Tích hợp AI vào hệ thống pháp lý để đưa ra tư vấn cơ bản, phân tích rủi ro pháp lý tự động. Nhà nước cần duy trì và mở rộng các chương trình hỗ trợ

pháp lý cho doanh nghiệp nhỏ và vừa, đặc biệt trong lĩnh vực chuyển đổi số. Các hiệp hội ngành nghề, phòng thương mại cần hỗ trợ thành viên cập nhật chính sách, quy định pháp lý mới.

Thời kỳ 4.0 không chỉ là cuộc cách mạng công nghệ mà còn là thử thách lớn đối với hệ thống pháp lý và năng lực thích nghi của doanh nghiệp. Việc xây dựng các giải pháp hỗ trợ pháp lý hiệu quả, hiện đại, ứng dụng công nghệ là chìa khóa giúp doanh nghiệp phát triển bền vững và cạnh tranh lành mạnh trong thời đại mới. Đây không chỉ là trách nhiệm của nhà nước, mà còn là sự nỗ lực chung của toàn xã hội, trong đó

doanh nghiệp cũng cần chủ động hơn trong việc tiếp cận và tuân thủ pháp luật.

Hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp là một yếu tố quan trọng giúp doanh nghiệp hoạt động ổn định, phát triển bền vững và hội nhập hiệu quả vào nền kinh tế toàn cầu. Mặc dù đã có nhiều chính sách và mô hình triển khai, song vẫn còn không ít bất cập cần được tháo gỡ. Để thúc đẩy hiệu quả hỗ trợ pháp lý, cần có sự vào cuộc đồng bộ của Nhà nước, các tổ chức xã hội, các cơ quan chuyên môn, và đặc biệt là chính các doanh nghiệp phải chủ động nâng cao năng lực pháp lý cho mình./.

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

1. Luật Hỗ trợ doanh nghiệp nhỏ và vừa năm 2017 - quy định về hỗ trợ nói chung, trong đó có hỗ trợ pháp lý.
2. Nghị định số 55/2019/NĐCP của Chính phủ về hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp nhỏ và vừa.
3. Nghị định số 66/2008/NĐCP - quy định trước đây về hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp, có thể để so sánh.
4. Các chương trình hành động / nghị quyết liên quan như Nghị quyết 35/NQCP về hỗ trợ phát triển doanh nghiệp đến năm 2020.
5. Hoàn thiện khung pháp luật: sửa đổi, bổ sung Nghị định 55/2019; làm rõ các khái niệm hỗ trợ pháp lý, vốn, trách nhiệm.
6. Hỗ trợ pháp lý doanh nghiệp từ chính sách đến thực tiễn - Viện Nghiên Cứu Pháp Luật Phía Nam.